

BEGROTINGSTEKORT

€19.019.822.466

SOCIALE UITKERINGEN

€87.279.610.954

LONEN AMBTENAREN

€43.824.972.602

FINANCIËN & BEGROTING: DE REMEDIE

BEGROTINGSSPECIALISTEN PAUL DE GRAUWE EN HERMAN MATTHIJS

Helpt enkel stervensbegeleiding nog voor de nv België? Niet noodzakelijk, menen Paul De Grauwe en Herman Matthijs, maar enkel een dieet van drastische besparingen en nieuwe belastingen kan de staatskas weer gezond krijgen. 'Onze politici hebben vier decennia lang gekozen voor de makkelijkste weg. Nu zijn zware ingrepen onvermijdelijk geworden. Talmen is geen optie meer.'

DOOR FRANK DEMETS EN BART ECKHOUD
FOTO JONAS LAMPENS

'Helaas heeft er nog niemand een pistool tegen het hoofd van onze premier gezet'

Eigenlijk heeft België geen acuut begrotingsprobleem", zegt professor Paul De Grauwe plotseling, ergens halverwege een dubbelinterview dat het ene na het andere lijkt uit de kast van de Belgische overheidsfinanciën heeft opgediept. We fronsen de wenkbrauwen. Een begrotingstekort dat tegen 6 procent van het bruto binnenlands product (bbp) aanschurkt, een staatsschuld die een jaar bbp inpalm en 12 miljard aan rentebetalingen garandeert. Daarbovenop zorgen een ontsporende vergrijzingskost en dito gezondheidsfactuur ervoor dat het idee van een begroting in evenwicht nauwelijks meer dan een stipje aan de einder is. Intussen bezwijkt de eurozone niet onder de druk van de Griekse staatsschuld, en dreigen de problemen in de sikkel aan de zuidkant van de EU tot in België gevolgen te hebben. Hoezo, geen acuut begrotingsprobleem?

De Grauwe licht. "Laatst sprak ik een zakenbankier in Londen. Die heeft er het volste vertrouwen in dat België het zal redder", herinnert de Leuvense professor economie zich. "In de ogen van de wereld zijn wij nog altijd een land dat dapper durft te besparen als het moet. De grafiek voor zijn neus vertelde namelijk dat België vanaf 1993 een staatsschuld van 137 procent van het bbp naar 82 procent terugschroefde. Waardoor bij internationale financiële instellingen de perceptie leeft dat België kan besparen als het echt moet."

Paul De Grauwe: "Er zit heel veel perceptie in de reacties van de hedendaagse financiële markten. Het kleinste lid van de eurozone komt in moeilijkheden, en de euro daalt in waarde. Maar

ondertussen stijgt de dollar wel, terwijl de belangrijkste staat van de VS op de rand van het faillissement staat. Ook Groot-Brittannië, dat zijn overheidschuld dag na dag in een razendsnel tempo ziet stijgen, wordt amper aangepakt door de financiële markten. Terwijl iedereen de landen in Zuid-Europa *guilty by association* verklaart: het zuiden van de EU is per definitie verdacht, de landen in het noorden zijn per definitie oké. Daar profiteren we nog elke dag van: de wereld om ons heen valt uit elkaar, maar België ziet zijn rentetarieven amper stijgen omdat het profiteert van die perceptie. Het belangrijkste probleem is eigenlijk dat die perceptie van de ene dag op de andere kan omslaan. En dan wordt onze financiële toestand plots een heel ernstig probleem."

"Financiële instellingen", doceert De Grauwe collega, VUB-professor Herman Matthijs, "becijferen vooral hoe groot de kans is dat ze hun centen terugkrijgen als ze aan overheden uitlenen. Voorlopig scoort België daar niet eens zo slecht. De vraag is of banken nog zo gewillig zullen zijn als de Belgische staatsschuld naar 130 procent van het bbp stijgt. Dat zal zonder enige twijfel ook gebeuren, want de bevolkingspiramide is ingrijpend veranderend, en alle Belgische regeringen van de jongste 20 jaar hebben verzuimd reserves aan te leggen om de factuur van de vergrijzing te betalen en de ontsprende sociale zekerheid te financieren."

De Grauwe: "Kort gezegd: de situatie is ernstig, maar niet hopeloos. Maar zware ingrepen zijn wel onvermijdelijk, en talmen is geen optie."

Hebben we die lamentabele financiële toestand aan de regeringen. Leterme te danken? Of hebben ook Paars I en II er schuld aan?

Herman Matthijs: "Het is geen pro-

bleem van Leterme, of van Paars. Vier decennia lang hebben onze politieke leiders de makkelijkste weg gekozen: kleine besparinkjes doorvoeren op de werking van pakweg justitie of openbare werken, maar zeker niet raken aan de lonen van de ambtenaren, laat staan aan hun pensioenen. Maar nu is het snel groeiende leger van gepensioneerd ambtenaren zo'n belangrijke electorale lobby geworden, dat een politicus die zou opperen dat de gelijkschakeling opgeheven moet worden van de overheidspensioenen met die uit de privé meteen zijn politieke doodsvonnis tekent."

De Grauwe (*knikt*): "Er zit echter ook een internationale dimensie aan de financiële problemen van onze overheid. De Spanjaarden, de Britten en zelfs de Duitsers hebben vergelijkbare problemen met hun overheidsfinanciën. Dat bewijst dat we de problemen niet alleen in de nek van onze beleidsvoerders kunnen schuiven. België worstelde al langer met een structureel tekort (zo'n 12 miljard euro voor begrotingsjaar 2009, *FD/BE*), maar dat werd pas een probleem toen de financiële crisis losbarste en de schulden van de financiële instellingen als een hete aardappel naar de overheden werden doorgeschoven. De negatieve economische groei deed bovendien automatische stabilisatoren als tijdelijke werkloosheid in gang schieten en joeg de overheid extra op kosten. En toen droogden de kredietmarkten op, en werd ook schuld plotseling een huizenhoog probleem."

Matthijs: "België staat er echter lang niet zo slecht voor als een aantal andere landen van de eurozone. De problemen van Griekenland zijn véél extremer; de Grieken hebben meer schuld én een enorm vastgoedprobleem. Ook Spanje en Ierland slikken nog altijd de gevolgen van hun vastgoedbubbel door. Die enorme

bouwtoreinen die te koop staan, dat hebben wij nooit gekend. Bovendien heeft België veel meer spaarvermogen dan die landen. Wellicht speculeren de financiële markten voorlopig niet tégen België om die redenen. En vanwege het feit dat we de voorbije maanden wel zuinig geleefd hebben. Het is een bizarre paradox, maar vanuit begrotingsoogpunt zijn regeringen van lopende zaken niet verkeerd op de korte termijn. (*lacht*)"

Paul De Grauwe (KU Leuven): Laatst sprak ik een zakenbankier in Londen. Die heeft er het volste vertrouwen in dat België het zal redder. In de ogen van de wereld zijn wij nog altijd een land dat dapper durft te besparen als het moet

Kennelijk bent u het erover eens dat er ingegrepen moet worden. Vinden we na deze verkiezingen wel het politieke draagvlak waar we blijkaar al 40 jaar op wachten?

De Grauwe: "België zit tussen twee vuren. Enerzijds zitten we opgescheept met een overheidsschuld die we moesten creëren om de economie te ondersteunen en die we zo snel mogelijk moeten wegwerken, maar anderzijds mogen de overheden hun centen ook niet té snel terugtrekken, want dan schaden ze de broeze economische groei. En het moet gezegd dat er niet écht een *sense of urgency* bestaat. Tot nu toe heeft niemand een pistool tegen het hoofd van onze eerste minister gezet. Zelfs de financiële markten niet."

Matthijs: "Toen de Zweden zich in de jaren negentig door hun bankencrisis worstelden, hebben ze hun pensioensysteem helemaal hervormd om hun welvaartsstaat betaalbaar te houden. Zo iets

zouden wij ook moeten doen. Maar België zal pas de noodzaak van zulke drastische hervormingen voelen als de rente aantrekt en de inflatie begint te stijgen. (*zucht*) Besparen op eigen initiatief zit niet in de Belgische tradities ingebakken, he. Zelfs de grote besparingen van de jaren tachtig kwamen er pas nadat toenmalig West-Duits bondskanselier Helmut Schmidt de Belgische premier Wilfried Martens op de vingers had

getikt. We zullen dus moeten hopen dat Angela Merkel binnenkort de rol van haar voorganger overneemt."

Als u de Belgische staatsfinanciën zou mogen saneren, waar zou u dan beginnen?

Matthijs: "Bij een staats hervorming, want ons communautaire bestel houdt elke hervorming tegen. De Belgische schuldenberg drukt voor 85 procent op de federale begroting, vooral door de kostprijs van onze sociale zekerheid. Het federale niveau draait op voor het leeuwendeel van de kosten van onze gemeenschappen. Vlaanderen, bijvoorbeeld, heeft 15 miljard schuld opgebouwd op een begroting van 25 miljard, terwijl het amper in 5 procent van zijn eigen inkomsten voorziet. Dat is het drama van België: de Financieringswet zet geldstromen uit zonder dat België zijn begrotingstekort tegenover te stellen. Daardoor kunnen we het begrotingsprobleem onmogelijk oplossen zonder aan het staatsbestel te raken."

De Grauwe: "Het zal moeten als Europa vindt dat België zijn begrotingstekort tegen 2012 onder de 3 procent van het Stabiliteitspact moet krijgen. Dan zijn ingrijpende maatregelen onvermijdelijk."

ECONOMISCHE GROEI 2010

1,5 PROCENT

RENTELASTEN

€12.870.101.369

EXTERNE SCHULD

€1.318.087.000.000

VOORSPELLEN FORSE BESPARINGEN ÉN HOGERE BELASTINGEN

■ Herman Matthijs en Paul De Grauwe, twee specialisten die vinden dat een radicale sanering onvermijdelijk is. Matthijs: 'En die begint bij een staats hervorming, want ons communautaire bestel houdt elke hervorming tegen. Het federale niveau draait op voor het leeuwendeel van de kosten van onze gemeenschappen.'

Herman Matthijs (VUB): De ziekteverzekering moet helemaal anders. Ons land staat financieel te zwak om de kostenexplosie in de gezondheidszorg te kunnen blijven dragen. Zeker omdat we allemaal langer leven dan vroeger

"Ook de sociale zekerheid moet anders georganiseerd worden. Vroeger is de politieke keuze gemaakt om de staatsschuld en de sociale zekerheid federaal te houden. Maar nu zitten we met de gebakken peren. We moeten dringend homogenere financieringspakketten samenstellen, en de regio's zelf verantwoordelijk maken voor alle nieuwe schulden die ze maken. De sociale zekerheid is een zwart gat dat steeds meer algemene middelen opsloort. De federale begroting sluit vandaag 40 procent van haar btw-inkomsten door naar de sociale zekerheid. Dat is ongezond, en bovendien voorbijgestreefd."

Dit zijn voorstellen om de geldstromen te heroriënteren. Zal de regering-De Grauwe-Matthijs ook echt besparen?

De Grauwe: "Het zal moeten als Europa vindt dat België zijn begrotingstekort tegen 2012 onder de 3 procent van het Stabiliteitspact moet krijgen. Dan zijn ingrijpende maatregelen onvermijdelijk."

Wat is er mogelijk?

De Grauwe: "Veel opties zijn er niet als er radicaal gesaneerd moet worden. Een makkelijke maatregel zou kunnen zijn: de lonen van de ambtenaren bevroren. Of de overheid zou een aanwervingsstop in de ambtenarij kunnen afkondigen. De Spanjaarden hebben bijvoorbeeld al hun kinderbijslag geschrapt... Ik geloof niet dat België een ei van Columbus zal kunnen vinden: onze overheid zal zich moeten richten op de grote kostenposten, waar ze met één pen-trek miljarde van de top kan afromen."

Matthijs: "Ik hoop stilletjes dat de Belgische politiek eerst haar eigen prioriteiten zal uitzetten, en dan bekijken waar en hoe ze moet besparen. Dat heeft de overheid in de jongste twintig jaar helaas bij geen enkele van de administratieve hervormingen gedaan. Niet bij Copernicus, niet bij Copernic, nergens."

Zal onze huidige welvaartsstaat over-eind blijven in de besparingswoede?

Matthijs: "Zelfs als de economische groei zou meevallen in de komende jaren - en daar wordt dus ook aan getwijfeld - moet de volgende regering 42 miljard euro aan structurele besparingen vinden als ze haar begroting in 2015 in evenwicht wil hebben. In die omstandigheden is het onmogelijk om onze welvaartsstaat in de huidige vorm overeind te houden."

De Grauwe: "Neem de pensioenen: onze bevolkingspiramide is zo zwaar uit evenwicht en de activiteitsgraad van onze bevolking ligt zo laag, dat we die wel móeten hervormen. We moeten van de huidige repartitie (*waarbij de actieve generatie de pensioenen van de vorige draagt, FD/BE*) naar een systeem van kapitalisatie (*waarbij elke burger een deel van zijn eigen pensioen bij elkaar spaart, FD/BE*). En de politici zullen de mensen ook diets moeten maken dat ze langer leven, en dus ook langer moeten werken. Maar dat ligt dan weer bijzonder moeilijk omdat het niet alleen een probleem is van de werknemers, maar ook van de werkgevers, die vervroegd pensioen als reddingsboei voor hun bedrijven gebruiken."

Matthijs: "Het houdt niet op bij de pensioenen. Ook de ziekteverzekering moet helemaal anders. Het land staat financieel te zwak om de kostenexplosie in de gezondheidszorg te kunnen blijven dragen. Zeker omdat we allemaal langer leven

dan vroeger, en dus ook langer genieten van de goedkope medische verzorging die ons land te bieden heeft. We zullen daarom zwaar moeten besparen op medische uitgaven. Dat kan door te snoeien, maar bijvoorbeeld ook door mensen bewuster te maken van het prijskaartje dat aan een consultatie op de spoedafdeling hangt. En misschien moeten we meteen ook maar het derdebetalersysteem afschaffen: nu betaalt het ziekenhuis de apotheekkosten van zijn patiënten, waardoor de overheid met 3,5 miljard euro aan achterstallige facturen bij de apothekers opgescheept zit."

De Grauwe: "Zulke hervormingen hebben echter wel hun grenzen, want we kunnen niet zo diep snijden dat België er de toegankelijkheid van zijn geneeskunde bij inschiet. In Nederland of Noorwegen, waar chirurgie op maandsalaris werken, worden amper nog operaties uitgevoerd in het weekend. Dat kan dus ook de bedoeling niet zijn."

Voor rechts blijven nieuwe belastingen ook in deze crisistijd een taboe.

De Grauwe: "Daar valt niet aan te ontsnappen: alle grote saneringsoperaties zijn een combinatie van besparingen en nieuwe belastingen, want bezuinigen alleen krijgt niemand verkocht. Ik vermoed dat de nieuwe regering zal proberen om de inkomstenbelastingen te verhogen, om méér btw te

PAUL DE GRAUWE

- Lid van de Group of Economic Policy Analysis, die commissievoorzitter Barroso adviseert
- Hoogleraar economie aan de KU Leuven
- Lid van het Belgische parlement van 1991 tot 2003
- Vaste columnist van *The Financial Times* en *De Morgen*

HERMAN MATTHIJS

- Lid van de afdeling fiscaliteit bij de Hoge Raad voor Financiën
- Doceert overheidsbegrotingen en bestuurswetenschappen aan de VUB
- Auteur van verscheidene boeken over die thema's

heffen ook. Ik sluit evenmin uit dat er weer een vorm van beursheffing op tafel komt, of een vermogensbelasting. Al zou ik daar niet direct voor pleiten, want vermogen belasten impliceert bijna automatisch dat burgers meer belasting zullen betalen op hun eigen woning."

Kan België zich met zijn huizenhoge belastingdruk wel nieuwe heffingen veroorloven?

De Grauwe: "Amper. Omdat we jarenlang verzuimd hebben de belastingsschalen te indexeren, is de progressiviteit van ons belastingstelsel veel te veel doorgeschoven naar de laagste inkomens. Belgen moeten echt niet veel verdienen om de helft van hun inkomen naar de belastingen te moeten dragen. Daardoor is de belastingdruk zo hoog dat we amper manoeuvreerruimte hebben om méér belastingen te innen."

Matthijs: "We zouden de bestaande belastingen wel béter kunnen innen. Na tien jaar permanente herstructurering is er eindelijk een werkbare structuur voor de fiscus op poten gezet. Dat moet de inkomensstroom naar de federale begroting al versterken. Als we er daarnaast ook nog in zouden slagen de belastingbrief te vereenvoudigen, een hoop subsidies en belastingvoordelen te schrappen en te snoeien in de reseraftekosten die de staatskas elk jaar 10 miljard euro kosten, zijn we helemaal op de goede weg."

Gelooft u echt dat daar voldoende politieke wil voor bestaat?

De Grauwe: "Helaas is dit geen kwestie van politieke wil alleen. Zelfs als de politiek het zou willen, zal ze nog de publieke opinie moeten overtuigen. We verwachten namelijk ook veel meer dan vroeger van onze politici dat ze het kleinste probleem voor ons oplossen. Al die oplossingen voor die duizenden microproblemen hebben geleid tot een bijzonder complex systeem. Af en toe moet je daaraan schudden. Nu is het moment gekomen, hoop ik."

HET PROGRAMMA

Niemand stelt het voornemen in vraag om tegen 2015 weer een budget in evenwicht af te leveren. (Centrum)links legt de nadruk op nieuwe inkomsten via belastingen op onder meer vermogen en energie, (centrum)rechts zet in op de "ontvetting van de staat".

Geen one-shotoperaties

CD&V wil het traject naar een begrotings evenwicht in 2015 respecteren. "Iedereen zal dus een inspanning moeten leveren, al geldt daarbij wel het principe dat de sterkste schouders de zwaarste lasten dragen." CD&V wil de inspanningen koppelen aan de aanpak van de toekomstige uitdagingen, zoals de vergrijzing, of de klimaatverandering. De partij belooft transparante begrotingen op te stellen en geen beroep te doen op eenmalige operaties die achteraf een extra last leggen op de begroting. In het kader van een grondige staats hervorming wil CD&V de begrotings- en financieringsstromen binnen België bijsturen via een aanpassing van de Financieringswet.

Nieuwe taksen taboe

Geen nieuwe belastingen voor Open Vld. Niet op arbeid, maar ook niet op vermogens. De liberalen staan traditiegetrouw ook een strakke budgettaire orthodoxie voor. Het huidige tekort van 4,8 procent moet een overschot van 0,5 procent zijn in 2020. In 2015 moet de begroting in evenwicht zijn - bevel van Europa - en vanaf dan moeten overschotten worden opgebouwd om de vergrijzing te betalen. Open Vld besef dat er geen geld is voor grote belastingverlagingen, maar wil gerichte lastenverlagingen doorvoeren zodat de loonhandicap verkleint. Die moeten de laagste lonen binnen vier jaar optrekken met 250 euro. Netto.

Vermogenswinstbijdrage

De Vlaamse socialisten willen een verlaging van de lasten op arbeid voor 1 procent van het bnp. De totale last op arbeid daalt het meest voor de lage arbeidsinkomens. In de plaats van de roerende en onroerende voorheffing komt een vermogenswinstbijdrage van 30 procent op een door de wet bepaald rendement op het netto vermogen van de belastingplichtige. De eigen woning en een eerste schijf van het vermogen worden vrijgesteld. Speculatieve meerwaarden worden belast. Het misbruik van de notionele instrestrek wordt gestopt. Sp.a wil ook meer controlerende ambtenaren bij de FOD Financiën en de invoering van een al ingevulde belastingaangifte.

Stop alle transfers

Het VB wil een orthodox budgettaire beleid dat inzet op gezonde overheidsfinanciën. De partij wil een herstel van de Vlaamse concurrentiepositie door meer armlsg voor ondernemers en door het internationaal uitspelen van de Vlaamse identiteit, innovatievermogen en productiviteit. Het VB wil alle belastingbevoegdheden aan Vlaanderen toevertrouwen en een onmiddellijke stop van de financiële transfers en een billijke verdeling van de staatsschuld.

Deelstaten innen de belastingen

Via een orthodox meejarig begrotingsprogramma moet de staatshuis-houding eindelijk op orde gebracht worden. Zo hervormt NVA de subsidiemechanismen in de gezondheidszorg en de sociale zekerheid, om een zuinig beheer te stimuleren. De vennootschapsbelasting wordt daarom een bevoegdheid van de deelstaten. De deelstaten worden ook zelf verantwoordelijk voor het tarief, de belastbare basis en de vrijstellingen voor de personenbelastingen. De verlaging van de tarieven in de personenbelasting compenseert NVA door een verbreding van de belastbare grondslag.

Eenvoudige vlaktaks

Met een eenvoudige en sociale vlaktaks komt de staat eerlijk aan zijn geld, en wordt zwartwerk zinloos, meent IDD. "Hoge belastingen, regels die voortdurend veranderen en een vastgelopen mobiliteit schrikken nieuwe ondernemers af, ook die uit het buitenland. Niet de burger, maar de overheid leeft boven haar stand. Zowel de politieke instellingen als de administratie moeten zich toespitsen op hun kerntaken en stoppen met hun regeldiaarree. Goed bestuur betekent niet méér ambtenaren, maar efficiënte en dienstbare mensen."

Electrabel moet betalen

In het kader van de 'groene new deal' zet een overheidskader een waarier projecten op om een zo breed mogelijk spectrum aan investeringsprofielen, -wensen en -noden te bestrijken. Groen! geeft reert extra inkomsten door de onrechtmatige winsten van Electrabel volledig af te romen, wat 1,5 à 2 miljard euro per jaar kan opleveren. Ook wil de partij een slimme kilometerheffing invoeren en een kerosineheffing. Er moet ook een belasting op de opbrengsten uit grote vermogens komen via een vermogenskader, gekoppeld aan de afschaffing van roerende en onroerende voorheffing.